

**ДВОЙНИХ К. Є.,
кандидат економічних
наук,
доцент**

*Дипломатична академія
України
при МЗС України*

ДИПЛОМАТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА МЕЖІ ЗІТКНЕННЯ СУПЕРЕТНОСІВ

Сучасні реалії глобального економічного та інформаційного світу висувають перед дипломатією багато важливих завдань принципово нового типу. Зокрема, однією з головних проблем є вміння чітко розрізнати певні "латентні" явища та процеси. Передусім йдеться про взаємодію етнокультурних просторів (суперетносів) як великих потенційних систем із власними значеннями енергетичних параметрів. Феномени, що мають місце при їх контакті, у межах окремого суперетносу фактично відсутні.

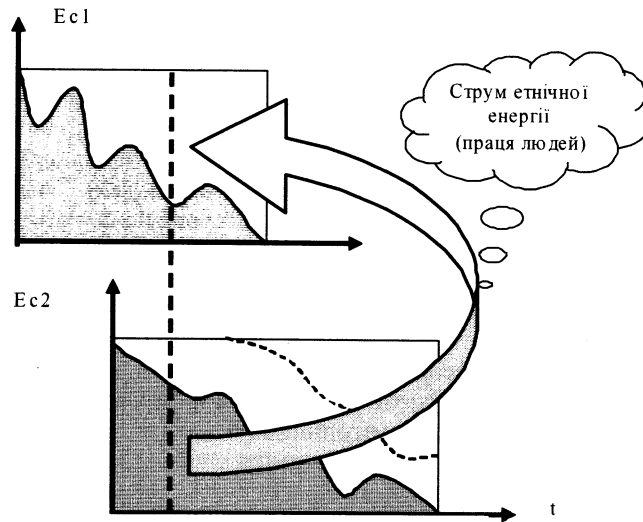
Постановка проблеми: Хоча зовнішня політика є досить універсальним поняттям, однак це не стосується її технологій, що використовуються в різних регіонах світу. Більш того, соціально-економічні наслідки їх ототожнення матимуть непередбачений і навіть катастрофічний характер. Дипломатичні підходи та методи, придатні для встановлення відносин між країнами в межах одного суперетносу, мають принципово відрізнитися від організації дипломатичної

діяльності при контакті різних суперетносів. Тому відповідна проблематика полягає у визначенні особливостей дипломатичної діяльності в залежності від суперпозиції та специфіки взаємодії етнокультурних просторів (зіткнення двох чи більшої кількості суперетносів). Актуальність цього напрямку підтверджує відсутність модельного підходу до розгляду ролі та відмінностей стереотипів поведінки (етнічного чинника) в дипломатичних технологіях. "Білою плямою" в економізації дипломатичної діяльності також залишається **практичне врахування фактору глобального розмежування людей по областях з різними енергетичними параметрами (суперетносам)**. Саме від цього чинника суттєво залежать економічні результати, на які зорієнтовано сучасну дипломатичну активність. На жаль, не тільки в фаховій дипломатичній літературі, але й в інших джерелах з різних галузей знань спостерігається недостатність наглядних імітаційних чи напівнатурних моделей, враховуючих фактор психологічного розподілу людей. Окремі специфічні психологічні, інформаційні, правові, економічні, соціальні та інші особливості цього феномену розглядалися в працях Л.М. Гумільова, Ю.В. Бромляя, С.В. Калесніка, М.М. Моїсеева, Ю.П. Платонова, С.П. Капіци, О.С. Панаріна, М. Голанського, П.О. Сорокіна, Н.Д. Кондратьєва, В.В. Леонтєєва, Д.Б. Богоявленської, С.Л. Рубінштейна, О.Ф. Лазурського, К.М. Гуревича, Г.С. Костюка, В.О. Моляко, С.В. Ківалова, В.М. Дрьоміна та інших дослідників із країн СНД. Серед зарубіжних вчених, праці яких певним чином стосуються відповідних проблем, можна згадати Ф. Фукуяму, І. Пригожина, Ч. Спірмана, Д. Гілфорда, Г. Айзенка, Д. Векслера, Д. Равена, Р. Стернберга, М. Волаха, Т. Куна, К. Поппера, М. Блауга, К. Фішера, Р. Арона. Однак, в роботах наведених авторів є висвітлення окремих, безперечно важливих, але системно не пов'язаних між собою нюансів взаємодії психологічно розділених просторів (великих масивів людей). Тому ці напрацювання не можуть бути ефективно застосовані в дипломатичній діяльності на межі зіткнення суперетносів. Комплексне розв'язання цієї проблеми потребує системного підходу щодо ідентифікації психологічних розбіжностей, які **попарно** виникають між етнокультурними просторами. Без використання методів системного синтезу існуючі описи окремих психологічних особливостей етносів та культур не дозволяють вирішувати проблему економічної ефективності дипломатичної діяльності в сьогоденному світі¹. Тому розробка низки моделей для вивчення і дослідження особливостей дипломатії суперетносів представляється вкрай актуальною для підготовки фахівців зовнішньої політики.

Дана стаття продовжує серію публікацій автора на цю тему, запо-

чатковану в 2001 році. У них розглядаються особливості фундаментальних психологічних досліджень, прикладної концепції етногенезу та економічної взаємодії етнокультурних просторів, які ефективно можуть бути впроваджені в дипломатичну практику. Метою цих досліджень є модельне визначення принципових відмінностей між класичною дипломатією та тими її особливостями, що виникають при контактах суперетносів і призводять до кардинальної зміни відповідних технологій. Сучасна дипломатія невід'ємна від процесів міжнародної економіки. Тому, з огляду на стратегічні економічні інтереси України, дипломатам необхідно чітко усвідомлювати різницю між "ринковою економікою" (етнічною) та "міжнародною ринковою економікою" (суперетнічною), а також вміти діяти в кожному конкретному випадку. Практичне значення цього полягає в досягненні завдяки дипломатичним зусиллям **системного ефекту метадії** в різних сферах міжнародної економіки.

Підхід до удосконалення дипломатичних технологій базується на моделі взаємодії суперетносів як енергетичних систем. Незалежно від раціональної волі людей між кожною парою суперетносів завжди матиме місце різниця потенціалів, що за певних обставин може перетворюватись на енергетичний струм. У разі появи, він матиме вигляд праці людей із одного етнокультурного простору, яка за відомими в економіці механізмами ("цінові ножиці", нееквівалентний обмін тощо) фактично дістається іншому суперетносу².

Малюнок 1. Модель взаємодії суперетносів.

Напря́м тако́го стру́му завжди пролягатиме від суперетнічного простору з більшим значенням енергетичної щільності, до того, відповідний параметр якого нижче. Згідно з висновками і розрахунками, наведеними в попередніх публікаціях автора, такі характеристики притаманні розвиненим, цивілізованим країнам. Саме цим обумовлений той факт, що світова економічна інтеграція (електронний фінансовий обіг, розрахунки і конвертація) та глобалізація (переміщення підприємств із розвинених держав до країн з меншими видатками на виробництво) насамперед сприятливі для розвинених країн. А отже, як світові економічні кризи, так навіть і кризи їх власних економік в першу чергу негативно позначатимуться на зовнішньому світі³.

Кожний окремий суперетнос (у гіпотетичній порожнечі), а також взаємодія без зовнішнього втручання двох суперетносів завжди утворюють певний канал еволюції. Фактично, при цьому ми маємо справу із дивергенцією струму етнічної енергії. Якщо ж в силу регіональних, соціальних, економічних чи інших обставин до взаємодії долучаються три або більше суперетносів, то це означатиме появу ротору енергетичного струму. Наявність роторної складової означає утворення соціально-економічних точок біфуркації. Регіональний контакт багатьох суперетносів завжди формує складну суперпозицію областей з різними енергетичними параметрами. Їх зіткнення і взаємодія утворюють в регіоні певну кількість як точок біфуркації, так і каналів еволюції. Вони представляють собою послідовності соціальних і господарських проєктів, які можуть або не можуть бути реалізовані в залежності від співвідношень їх енергетичних щільностей з параметрами зовнішнього середовища. Тому аналізувати кожний регіон з етнологічної точки зору варто на підставі регіональної матриці суперетнічної взаємодії⁴.

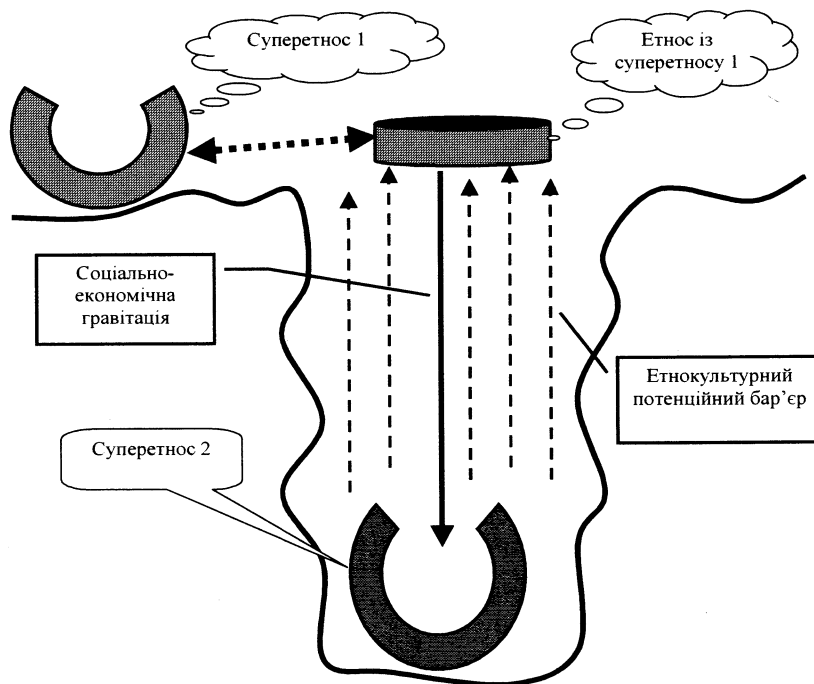
Таблиця. Матриця суперетнічної взаємодії.

Присутні в регіоні суперетноси	N	N - 1	...	4	3	2	1
Суперетнос 1	<	<	<	<	>	<	
Суперетнос 2	<	<	>	>	>		
Суперетнос 3	<	>	<	<			
Суперетнос 4	<	<	>				
.....	>	>					
Суперетнос (N - 1)	>						
Суперетнос N							

Аналіз даної матриці дозволяє визначати регіональні точки біфуркації: по строках чи стовпчиках, де енергетичні струми з різними знаками починають урівнювати одне одного. У соціально-економічному розумінні точка біфуркації представляє собою ситуацію (збіг обставин), за якої мінімальні зусилля дозволять розпочати еволюційний поступовий розвиток у будь-якому напрямі (обрання траєкторії подальшого руху). Якщо певна дія чи проект "влучають" в канал еволюції першими, то далі вони починають розвиватися і поширюватись в ньому, автоматично становлячись багато в чому незалежними від зовнішніх обставин⁵. Для здійснення моніторингу точок біфуркації та каналів еволюції потрібна дипломатична метадія, орієнтована на випередження їх утворення. З метою усвідомлення сутності метадії та її значення для дипломатії потрібно розглянути гравітаційні та магнітні параметри взаємодії суперетносів.

Системну єдність суперетносу обумовлює єдина схема і квота споживання природної енергії всіма приналежними до нього етнічними колективами. В історичному часі це означає наявність циркулюючих струмів природної енергії, замкнених в межах самостійної суперетнічної системи⁶.

Кожний суперетнос представляє собою "потенційну яму" для енергетичного потенціалу прилеглих "чужих" етносів, виконуючи при цьому функцію своєрідного "багатополярного магніту". Суперетнос реагує на інші суперетноси шляхом їх соціально-економічного відштовхування (протиставлення, неприйняття, відторгнення) або притягнення (феномен компліментарності)⁷. Таким чином, говорячи про суперетнос, ми маємо справу з його системним дуалізмом. Пояснюється це через феномен енергетичної щільності та напруженості суперетносу в порівнянні з відповідними параметрами суперетносів-сусідів. Інакше кажучи, енергетичні напруженості відштовхують, в той час, коли енергетичні щільності притягують. "Гравітаційні" характеристики суперетносу переважною мірою визначаються його соціально-економічною складовою (сукупність матеріально-технічних цінностей та інтелект). А його "магнітні" властивості в меншому ступені залежать від соціальної складової, визначаючись в основному початково існуючою та поступово змінюваною (2-й закон термодинаміки) схемою споживання природної енергії⁸.

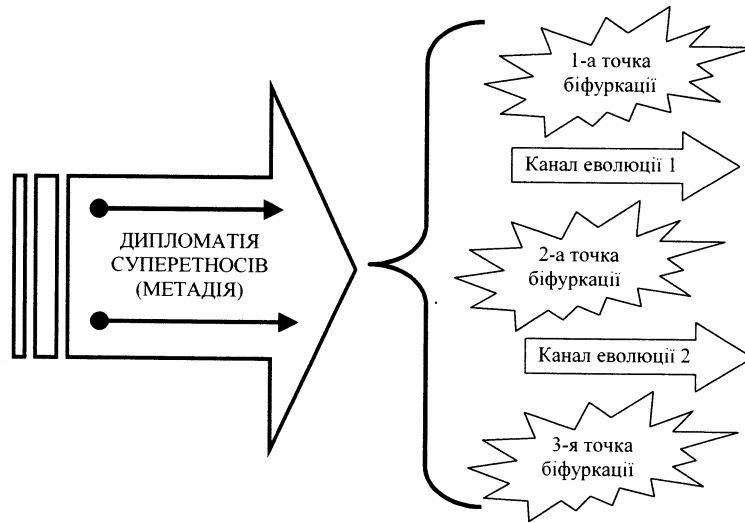

Малюнок 2. Модель гравітаційних траєкторій при взаємодії суперетносів.

У рамках одного суперетносу прості дії (бізнесові, військові, політичні, дипломатичні тощо) синхронізовані в будь-якому випадку. Тому особливої потреби в метадіях у межах самого суперетносу немає. Навпаки, тут має сенс розподіл дій і повноважень (зокрема, галузевий). Потреба в метадії виникає саме при зіткненні суперетносів. Оскільки канали еволюції і точки біфуркації утворюються взаємодією етнокультурних просторів (відповідних енергетичних щільностей і напруженостей), то для дипломатії суперетносів потрібен випереджувальний підхід, незалежний від екстраполяції, а тому здатний побачити ще приховане. Відповідно, дипломатичні технології, що ефективні в межах суперетносу, часто будуть неприйнятні для вирішення проблем, існуючих в зонах етнокультурних контактів. Тобто, підходи до розв'язання однотипних задач в залежності від суперетнічної суперпозиції можуть відрізнятися радикально⁹.

Для організації дипломатичної метадії потрібні "закриваючі тех-

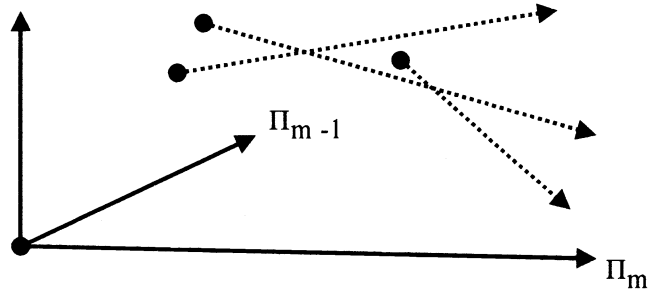
нології" (економічні, соціальні, психологічні тощо). Вони роблять непотрібними складні дослідницькі напрями, не тільки суттєво полегшуючи вирішення проблем, але й виконуючи це набагато ефективніше принципово іншим засобом. В основі їх застосування лежить принцип порівняння енергетичних щільностей. Саме на таких технологіях має бути побудована сучасна дипломатія суперетносів.

Малюнок 3. Модель "дипломатії суперетносів".

Безпосередньо енергетичну щільність певних етнокультурних просторів також можливо визначити лише при застосуванні саме "закриваючих" технологій. Відповідне моделювання дозволяє уникнути інтегральних досліджень, на яких побудована сучасна психологія і які не дають можливості визначити етнокультурні відмінності щодо соціально-економічних наслідків¹⁰. Таким підходом є технологія "професійного вектору", побудована на принципах обрання професії, сформульованих ще у XVIII столітті видатним українським мислителем Г.С. Сковородою. Шляхом порівняння мотивованої і немотивованої складових загальної професійної активності стає можливим визначити рівень енергетичної щільності певного середовища. Відповідні підходи розробляються в лабораторії профільного навчання та професійного консультування Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України. На імітаційних моделях в автоматизованому режимі досліджується динаміка пропорцій між мотивованою та немотивованою складовими інтелектуальної активності

людей, що проявляється в їх професійній діяльності¹¹.
 Π_1 ПМВ (t) ПМВ + ПНМЦП (t)

Малюнок 4. Моделювання етнокультурного середовища за технологією професійного вектора.

де, Π_k – вид професійної діяльності;
 ПМВ_k – мотивована складова для k – ї професії (кількість людей);
 ПНМЦП_k – немотивована складова для k – ї професії (кількість людей).

Практичне значення енергетичної щільності для економічного напряму дипломатії полягає в доцільності її використання при розгляді економічних наслідків взаємодії суперетносів. Стандартна модель ринкової економіки, де все урівноважується попитом і пропозицією, відображена в рівнянні Ньюкомба-Фішера:

$$C * Q = M * V; \quad [1]$$

де, C – ціновий рівень;
 Q – сукупність споживчих товарів і послуг;
 M – грошова маса;
 V – швидкість обороту коштів.

Що ж стосується світової ринкової економіки, то енергетично вона побудована на струмах енергії, які виникають при взаємодії суперетносів. Саме її принципові відмінності й матимуть знати дипломати, оскільки більшість з них працює безпосередньо на її теренах. Математична модель світової ринкової економіки матиме такий вигляд:

$$\Omega_{\text{суперетносу 1}} > \Omega_{\text{суперетносу 2}}; \quad [2]$$

$$\Omega = \text{НМЦП} / (\text{I} * \text{МТЦ}); \quad [3]$$

$$\begin{aligned} \text{МТЦ} &\sim Q; \\ \Omega &\sim (C / V). \end{aligned}$$

[4]

[5]

де, Ω – енергетична щільність;

НМЦП – рівень немотивованої інтелектуальної активності (етносу, регіону, проекту тощо);

I – інтелектуальний рівень певного середовища;

МТЦ – обсяги витрат праці на утримання техносфери.

У наведених формулах на особливу увагу заслуговує відношення швидкості обороту коштів до цінового рівня (V/C). Цей параметр можна визначити як **сприйняття вартості праці**, що встановлює чіткий зв'язок між психологічними особливостями певного етнокультурного простору та результатами економічної діяльності. *Сприйняття* – це перше враження від вартості та підсвідома реакція на ціну товарів чи послуг, яка надалі може бути суттєво психологічно скоригована раціональними поясненнями (обґрунтуванням за допомогою ринкових факторів мотивації)². Фактично, це підсвідома реакція типу "дорого – дешево" у відповідності до розуміння вартості власної праці. Значення цього параметра залежить не тільки безпосередньо від рівня запропонованих цін, але й від швидкості обороту коштів у суперетнічній системі (наскільки часто вони з'являться знову в споживача, якщо їх негайно витратити).

Таким чином, енергетична щільність зворотно пропорційна сприйняттю вартості праці. Чим нижче буде оцінка вартості власної праці, тим вище стане енергетична щільність суперетнічної системи. Це призведе до того, що більше етнічної енергії залишатиме етнокультурну систему при зовнішніх контактах і, відповідно, більше "суперетносів-сусідів" користуватимуться результатами праці її людей. Сприйняття вартості власної праці є суто етнічним і одночасно інтегральним економічним параметром. Інакше кажучи, це важливий етнокультурний чинник, що має чітку проекцію в економічну площину¹³.

У системі світової економіки параметри ринкового балансу (M, V, C) не в такому ступені безпосередньо врівноважують одне одного як би це відбувалося в замкненій ринковій системі. Тобто, кожний з них впливає на значення енергетичної щільності суперетнічної системи незалежно від інших. Це вельми принциповий момент, притаманний саме взаємодії суперетносів у світовій економіці. Обумовлено це тим, що оскільки економічно суперетнічна система а-ргіогі відкрита, то будь-які "енергетичні залишки" моментально забиратиме інший суперетнос. Головною причиною цього виступають етнопсихологічні особливості в оцінці вартості праці представників "свого" та

інших суперетносів¹⁴. Зіткнення економіки з етнопсихологією приводить до таких принципово важливих висновків:

1. Зв'язок, що поєднує етнос із власним суперетносом, розірвати штучними підходами практично неможливо навіть у раціональній економічній площині. Психологічне відчуття "свої – чужі" є об'єктивною реальністю з відповідними соціальними та економічними наслідками¹⁵. Приналежність до іншого суперетносу, незважаючи на всі прояви гравітації, ніколи не змінить стан справ і не зробить нас "своїми" в іншому суперетносі. Можна лише на певний час змінити відношення "вигідно – невигідно" в економічній площині, постійно залишаючись "чужим". Раціоналізм і прагматизм завжди безперечно домінуватимуть у будь-яких стосунках між суперетносами. **Дипломатія, яка робить ставку на протиріччя між етносами в іншому суперетносі, завжди програє.** Це пов'язано з тим, що такі протиріччя завжди будуть значно менш суттєві в порівнянні з психологічними бар'єрами між суперетносами. Між собою етноси із іншого суперетносу залишатимуться "своїми" в будь-якому разі. Недостатнє усвідомлення цього – причина багатьох дипломатичних фіаско¹⁶.

2. Спорадично між суперетносами може виникати стан компліментарних відносин. Це відбувається, коли їх схеми споживання природної енергії випадково певним чином синхронізуються. Саме в такому разі для дипломатії стає можливим застосовувати технології, побудовані не тільки на раціональних розрахунках, але й на емоціональній складовій.

3. У межах одного суперетносу (із "своїми") винятковий раціоналізм завжди матиме негативні соціально-економічні наслідки. Як наслідок економічного прагматизму, відбуватиметься зростання внутрішніх цін та уповільнення обігу фінансових ресурсів (відповідно до моделі [2-5]). Це автоматично означатиме збільшення значення енергетичної щільності власної суперетнічної системи і створення умов для поглинання її енергії іншими суперетносами¹⁷. Тому емоціонально-психологічна складова в стосунках в межах одного суперетносу має бути обов'язковою.

Невід'ємною частиною дипломатичної діяльності в сфері міжнародної економіки є питання повної чи часткової правової інтеграції суперетнічних систем. Для кожного етнокультурного простору діюча система права є соціальним регулятором споживання і трансформації природної енергії до техносфери та інтелектуальних набутків відповідної культурної приналежності. Будь-яка система права в межах конкретного суперетносу завжди існує на зіткненні:

· процесу незворотного поглинання етнічної енергії системою ринкових відносин;

· *струмів обміну етнічною енергією з іншими суперетносами.*

Етнічна енергія є головним предметом розгляду і вивчення прикладної етнології. Це поняття поєднує в собі етнічну немотивовану активність (НМЦП) та енергію праці людей, яка у свою чергу:

· *"цементується" етнічною компліментарністю;*

· *знаходиться в залежності від динаміки етнічного НМЦП;*

· *трансформується в матеріальні та інтелектуальні результати, що мають чітку культурну приналежність.*

Відповідно, для будь-якого етнічного колективу ринкові відносини є ефективними, якщо в систему надходить зовнішня енергія. У разі її відсутності ринок починає поглинати власну етнічну енергію. Якщо ж до того власна енергія спрямовується до іншого суперетносу, то ринкові відносини стають удвічі небезпечними. Тому необхідною передумовою соціальної ефективності ринкових відносин завжди буде наявність певної різниці енергетичних потенціалів між етнокультурними просторами.

Таким чином, можна стверджувати, що сучасна система міжнародного права постійно намагається знайти "раціональний компроміс" між:

· *переносом енергії в часі (етнічною динамікою);*

· *переносом енергії в просторі (міжнародною економікою, основою на енергетичній взаємодії суперетносів).*

У переважній більшості випадків ці процеси виявляються не тільки технологічно альтернативними, але й протилежними за соціально-економічними результатами. Відповідно, при розгляді правових систем різних суперетносів дипломатія повинна чітко розрізняти такі їх основні функції:

· *внутрішню, що полягає в збереженні та використанні свого етнічного потенціалу задля власної культури;*

· *зовнішню, що орієнтована на споживання чужорідної етнічної енергії на потреби власної техносфери.*

Як регулятори процесу споживання та витрат природної енергії, правові системи суперетносів утворюються і трансформуються в ході історичного розвитку. Тому законодавчо врегульовані **правові норми ідентичні в рамках етнокультурних просторів, а принципові відмінності між ними можна спостерігати саме по траєкторіям міжсуперетнічних контактів.** Напрямок дипломатичної діяльності, який оснований саме на таких розбіжностях, цілком можливо визначити як **дипломатичну кримінологію.** Економічний аспект дипломатичної кримінології полягає в різниці між культурною приналежністю та юридичним правом власності. Сприйняття надбань іншої етнокультурної системи як абсолютно привабливого феномену (низький рівень власної енергетичної щільності) через складну систему механізмів виробництва з подаль-

шим нееквівалентним обміном буде фактично означати, що внаслідок такої психологічної установки енергія буде залишати суперетнос¹⁸. Тому головний принцип дипломатичної кримінології можна сформулювати таким чином: **ресурси фактично належать тому, хто ними користується, а не тому, чий вони де-юре.**

Міжнародна економічна взаємодія та процеси світової глобалізації об'єктивно створюють умови, за яких етнічна енергія вилучається не з етнокультурних систем, а безпосередньо із струмів, що існують між суперетносами. Головною особливістю такої ситуації є те, що подібне вилучення відбувається без витрат на безпосередню протидію правоохоронним системам, які завжди будуть відноситись до конкретних етнокультурних просторів. Саме в цьому полягає сутність формування злочинного процесу при контактах суперетносів. Чим більше відбувається таких контактів, тим більш створюється передумов для прояву міжнародної злочинності. А отже, як раз для цього і потрібна випереджувальна дипломатична метадія, побудована на модельному та математичному аналізі світових процесів (розподіл енергетичних щільностей при контактах суперетносів).

Дипломатична кримінологія не існує у відриві від психології та економіки, яка завжди є системою формування факторів мотивації. З цієї точки зору вкрай важливим для дипломатів є розуміння принципової відмінності між "класичною психологією" та "етнопсихологією". Про етнічну психологію немає сенсу говорити без розгляду соціально-економічних наслідків її проявів¹⁹. Це обумовлено тим, що етнічні процеси в певному сенсі завжди зворотно пропорційні процесам соціальної динаміки, а також економічного становлення і розвитку. Предметом розгляду психологів завжди був **міський мешканець**, що знаходиться під впливом мегаполісів як "етнічних котлів" (факторів мотивації) і, відповідно, певною мірою втратив притаманні етнічні характеристики²⁰. Як наслідок цього, на відміну від класичної психології, в основі етнопсихології знаходиться не принцип расової інтеграції, а принцип диференціації по областях з однаковою енергетичною щільністю (по суперетносах)²¹. Етнопсихологія по відношенню до звичайної психології відіграє роль своєрідної "закриваючої технології", оскільки вона на великих масивах людей за законом великих чисел нівелює потребу в психологічних обстеженнях окремих особистостей та навіть цілих груп²².

Вивчення дипломатами передумов виникнення криміногенних ситуацій представляється досить актуальним також з огляду на те, що завжди в певних регіонах передбачається здійснення великих господарських проєктів. Етнічні процеси набагато впливовіші за аргументацію економічних прогнозів і розрахунків у бізнес-планах. З позиції

дипломатичної кримінології будь-який інвестиційний проект є зоною значного поглинання етнічної енергії, тоді як злочинність стає його найнебезпечнішим конкурентом у цьому плані. Різниця між ними стає очевидною тільки при визначенні ступені приналежності (чи взагалі відсутності такої) до певних етнокультурних просторів результатів реалізації таких проектів (адже фіаско – це теж результат, яким хтось обов'язково скористується).

Тому, з огляду на певні економічні та соціальні наслідки, **будь-які системи права при порівнянні мають бути скориговані із відповідними суперетносами та, головне, з їх етнічним віком.** Тільки тоді стане зрозумілим результат правової інтеграції для кожного з її учасників, а порівняння буде мати коректні результати.

Саме у сфері зіткнення суперетносів у поле зору дипломатичної діяльності входять такі явища як міжнародна злочинність та тероризм. Усвідомлення їх на системному рівні виглядає конче необхідним для дипломатів. З точки зору етнічної кримінології будь-яка злочинна дія представляє собою проект із значенням енергетичної щільності, що майже дорівнює нулю (повна мотивація дій). Це є причиною того, що злочинний проект постійно існуватиме в середовищі, енергетична щільність якого хоча б не набагато більше нуля (обов'язкова наявність етнічної немотивованої складової). Тому протистояти злочинності можливо лише за умови, якщо енергетична щільність середовища стає **на порядок вищою** за аналогічні параметри злочинних проектів. Математична модель міжнародної злочинності виглядає таким чином:

$$\begin{aligned} \Omega_{\text{злочинного проекту}} &> 0; && [6] \\ \Omega_{\text{середовища}} &>> \Omega_{\text{злочинного проекту}} && [7] \end{aligned}$$

Таким чином, міжнародну злочинність слід розглядати як результат "мирного співіснування" і взаємодії суперетносів. Для неї конче необхідним є наявність у суперетнічному просторі якомога більшої за значенням матеріально-технічної складової, оскільки саме цей чинник уможливорює безпосередню основу для існування будь-якого злочинного проекту.

Що ж стосується такого явища як міжнародний тероризм, то воно має принципову відмінність. Це полягає в тому, що міжнародний тероризм представляє собою соціальний прояв конфлікту немотивованих складових (НМЦП) різних суперетносів. Як правило, в основі такого конфлікту з боку принаймні однієї сторони не закладено як мету подальше використання техносфери іншого суперетносу (об'єкта нападу) чи існування за її рахунок протягом певного тривалого терміну. В той

же час, такий "об'єкт нападу" цілком припускає і навіть заохочує можливість підтримки свого існування за рахунок чужорідної етнічної енергії²³. Тобто, тероризм – це інша системна цілісність, що вторглася в певний етнокультурний простір (важливо, що не обов'язково із власного бажання!). Вона не передбачає довго існувати за його рахунок, плануючи при цьому знищення чужорідних домінант та етнокультурних орієнтирів разом з техносферою. Міжнародний тероризм представляє типовий приклад прояву конфлікту на рівні суперетносів, якому притаманні риси війни на знищення.

Міжнародний тероризм є цілком мотивованим явищем (НМЦП > 0), яке проявляється відносно іншої системної етнокультурної цілісності. З оглядом на цілі та практику тероризму можна стверджувати, що значення його "проектної техносфери" (МТЦ) також буде невеликою. Це дозволяє вивести математичну модель міжнародного тероризму:

$$\text{НМЦМ}_{\text{терористичного проекту}} > 0; \quad [8]$$

$$\text{МТЦ}_{\text{терористичного проекту}} > 0; \quad [9]$$

$$\Omega_{\text{терористичного проекту}} \sim (\text{НМЦП} / \text{МТЦ}); \quad [10]$$

$$\Omega_{\text{терористичного проекту}} \neq 0. \quad [11]$$

Тобто, завдяки присутності у формулі енергетичної щільності терористичного проекту двох параметрів **однакового порядку малості** (НМЦП та МТЦ), його енергетична щільність не буде нульовою! Більш того, її значення може значно перевищувати відповідні параметри зовнішнього середовища. Саме в цьому енергетичному сенсі полягає принципова відмінність міжнародного тероризму від міжнародної організованої злочинності. Розвиток терористичних проектів не залежить від співвідношень їх енергетичних щільностей із відповідними параметрами зовнішнього середовища. Отже, порівняння за критерієм енергетичної щільності не матиме практичного значення для дослідження проблем міжнародного тероризму. Однак, самі по собі терористичні дії за охопленням не можуть перевищувати розмірів цілих етнокультурних просторів чи навіть окремих етносів. Тому головну роль при розгляді впливу терористичних дій на певне середовище відіграватиме порівняння їх енергетичних напруженостей. Відповідно, математична модель протидії міжнародному тероризму матиме такий вигляд:

$$\Psi = \text{НМЦП} / \text{I}; \quad [12]$$

$$\Psi_{\text{середовища}} \gg \Psi_{\text{терористичного проекту}} \quad [13]$$

де, Ψ – енергетична напруженість.

Головна роль у протидії міжнародному тероризму належить дотриманню певного рівня енергетичних напруженостей етнокультурних систем, що мають суттєво перевищувати подібні характеристики, притаманні терористичним діям. Таким чином, **якщо міжнародна злочинність означає контакт областей з різними значеннями енергетичної щільності, то міжнародний тероризм представляє собою її похідну у вигляді взаємодії суперетносів через параметр енергетичної напруженості**²⁴.

Саме на такі кримінологічні особливості при взаємодії етнокультурних просторів слід звертати увагу в дипломатичних технологіях, спрямованих на досягнення реального позитивного економічного результату в конкурентній системі світового господарювання.

Висновки: Прикладна етнологія та етнопсихологія мають стати невід'ємними частинами сучасної дипломатії, особливо в умовах актуалізації її економічної складової. Цей напрям може відкрити абсолютно новий і досить широкий простір діяльності з практично необмеженими перспективами. Застосування в дипломатії "закриваючих технологій" дозволить випереджувати розвиток міжнародної ситуації, не реагувати на неї за принципом рефлексивності, а фактично формувати картину світу в залежності від власних інтересів²⁵.

Це дозволить зовнішній політиці позбавитись адаптаційного підходу, який ставить її в залежність від всіляких несподіваних обставин. Феномен непередбачуваності виникає в зонах нерівномірних енергетичних контактів – між суперетносами. Звичайно, дуже добре взаємодіяти із передбачуваними партнерами, але й з непередбаченим розвитком подій також треба вміти ефективно працювати. Принциповим засадам для формування цього напрямку в дипломатії, а також чинникам, які необхідно при цьому враховувати, і присвячена дана стаття.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Див.: Платонов Ю.П. Народы мира в зеркале геополитики (структура, динамика, поведение): Учебное пособие. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 2000.
- ² Див.: Панарин А.С. Искушение глобализмом. – М.: ЭКСМО, 2002.
- ³ Див.: Леонтьев В.В. Экономические эссе. Теории, исследования, факты и политика. – М.: Политиздат, 1990.
- ⁴ Двойних К.Є. Етнологічний підхід до вивчення криміногенної ситуації. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного

- семинару "Криміногенна ситуація на Півдні України" (25 вересня 2003 р., м.Одеса).
- ⁵ Этнические аспекты власти / Под ред. В.В. Бочарова. – СПб., 1995.
 - ⁶ Капица С.П. Общая теория роста человечества. – М., 1999.
 - ⁷ Див. дет.: Хотинец В.Ю. Этническое самосознание. – СПб., 2000.
 - ⁸ Двойних К.Є. Модель інтеграційної дипломатії // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2003. – Вип. 9. – С. 195-202.
 - ⁹ Albert R.S. Exceptional creativity and achievement // Genius and eminence: The social psychology of creativity and exceptional achievement. – Oxford, 1983.
 - ¹⁰ Amabile T.M. The social psychology of creativity. – N.Y., 1983.
 - ¹¹ Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей. – М.: Академия, 2002.
 - ¹² Eysenck H.J. Genius: The natural history of creativity. – Cambridge, 1995.
 - ¹³ Арон Р. Этапы развития социологической мысли. – М.: Прогресс - Политика, 1992.
 - ¹⁴ Ядгаров Я.С. История экономических учений. – М.: ИНФРА-М, 1997.
 - ¹⁵ Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. – Санкт-Петербург: Кристалл, 2001.
 - ¹⁶ Двойних К.Є. Психологічні особливості інтеграції України до ЄС // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2002. – Вип. 7. – С. 162-168.
 - ¹⁷ Двойных К.Е., Доротюк В.И. Этнопсихологическое оружие и этническая безопасность. Материалы III-й Международной конференции "Информационные технологии та безпека"(23-27 червня 2003 р., Партеніт).
 - ¹⁸ Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М.: Дело, 1994.
 - ¹⁹ Литвиненко О.В. Інформаційні впливи та операції. – Київ: НІСД, 2003.
 - ²⁰ Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. – М., 1973.
 - ²¹ Крысько В.Г. Этническая психология. – М.: Академия, 2002.
 - ²² Sternberg R.J., Lubart T.I. Defying the crowd: Cultivating creativity in a culture of conformity. – N.Y., 1995.
 - ²³ Guilford J.P. Creativity. American psychology. – N.Y., 1950.
 - ²⁴ Солдатова Г.У. Психология межэтнической напряженности. – М., 1998.
 - ²⁵ Двойных К.Е., Доротюк В.И. Моделирование стратегической рентабельности энергетических объектов. Материалы II-й Международной конференции "Информационные технологии в энергетике" (30 вересня - 4 жовтня 2003 р., Партеніт).

Надійшла до редакції 12.10.2004